

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 909
van **JOHAN DANEN**
datum: 26 juli 2017

aan **JOKE SCHAUVLIEGE**
VLAAMS MINISTER VAN OMGEVING, NATUUR EN LANDBOUW

Opvang van de gevolgen van droogte en verdroging - Concrete beleidsmaatregelen

De Vlaamse Milieumaatschappij bracht op 21 juni 2017 een droogterapport uit. Uit dit rapport bleek dat de hydrologische toestand van Vlaanderen toen zeer tot extreem droog was voor de tijd van het jaar. Eind april - begin mei bevonden delen van Vlaanderen zich in een 'waaktoestand droogte'. Sinds eind mei gold dit alarm voor heel Vlaanderen. De grondwaterstanden waren erg laag, net als het debiet van onze waterlopen. Regionaal dreigde er al een drinkwatertekort, in de landbouw of voor het kusttoerisme. Deze situatie was vergelijkbaar met de droogtes zoals in 1976 en 2011.

Uit het droogterapport van 12 juli 2017 blijkt dat de gevallen neerslag de situatie iets heeft verbeterd in grote delen van Vlaanderen, met uitzondering van West-Vlaanderen waar het zeer droog blijft. Voor de debieten van de waterlopen, de bodemverzadiging en de grondwaterstanden is er echter weinig verbetering merkbaar: het blijft in bijna heel Vlaanderen extreem droog op de langere termijn. Iedereen beseft intussen, dat dergelijke droogtes zich de komende jaren meer en meer zullen voordoen, wegens de klimaatverandering.

Vlaanderen beschikt over een hitteplan en een ozonplan (want heet weer zorgt ook nu weer voor veel te veel ozon in de lucht). Maar Vlaanderen beschikt niet over een generiek droogteplan om op korte termijn maatregelen te nemen. Hier zijn we blijkbaar afhankelijk van noodmaatregelen zoals gouverneur Decaluwé van West-Vlaanderen die uitvaardigde.

Er is natuurlijk het Vlaams Klimaatadaptatieplan, maar dat zet maatregelen uit voor de middellange en lange termijn. In dat plan werd de uitwerking van laagwaterstrategieën en besparingsplannen aangekondigd "waarin voor de verschillende gebruikers prioriteiten worden gesteld. Een mogelijke uitwerking hiervan is het opstellen van een verdringingsreeks waarin wordt aangegeven welke gebruikers in welke gevallen voorrang krijgen. Hierbij moet ook besloten worden of aan alle pieken in de (drink)watervraag blijvend voldaan moet kunnen worden of dat het aanvaardbaar wordt dat in bepaalde periodes het gebruik van leidingwater begrensd kan worden."

Het Waterbouwkundig laboratorium in Antwerpen is belast met de uitvoering van dit soort scenario's.

De echte keuzes moeten echter politiek bepaald worden: is de drinkwatervoorziening ten allen tijde prioritair? Welke economische sectoren krijgen voorrang: landbouw, industrie, energieproductie (koelwater), scheepvaart? De droogte kan één op zes jobs treffen,

titelde De Tijd op 20 juni 2017. En er is ook de natuur, het overleven van de vissen die sinds kort weer in grotere getale in onze rivieren zwemmen.

Daarnaast is er ook nood aan herstelprogramma's voor grondwater. Zo zouden in het kader van stroomgebiedbeheersplannen maatregelen uitgewerkt worden die zorgen voor meer evenwicht tussen de aanvulling en de onttrekking van grondwater.

Het totaal (drink)waterverbruik in Vlaanderen vertoont volgens het Milieurapport Vlaanderen (MIRA) een licht dalende tendens. Maar de laatste tijd is die daling minder uitgesproken, zo bijv. bij bedrijven, maar ook bij de grootste verbruiker, de gezinnen. Het gebruik van grijswater door bedrijven of van hemelwater door gezinnen neemt nauwelijks toe. Het totaal waterverbruik door de landbouw stagneert, voor zover men er echt goed zicht op heeft.

En dat terwijl Vlaanderen tegen de verwachting in wel degelijk een probleem heeft op vlak van waterbeschikbaarheid en dus kwetsbaar is voor verdroging. Per inwoner is er in Vlaanderen en Brussel tussen de 1.100 en 1.700 m³ beschikbaar. Slechts enkele Westerse landen beschikken over nog minder water per inwoner.

De vraag is of er niet dringend werk moet gemaakt worden van een concrete uitwerking van preventieve maatregelen op korte en op langere termijn.

Tijdens de plenaire zitting van 21 juni 2017 had ik de minister al geïnterpelleerd over haar intenties om een droogteplan uit te werken. Ik had van de minister graag een antwoord ontvangen op volgende bijkomende vragen.

1. Zijn er voldoende garanties voor de economische waterfuncties?
2. Zijn we voldoende beschermd tegen het uitbreken van grote branden in bijv. natuurgebieden?
3. Hoe staat het met de voortgang van de maatregelen uit het Vlaams Klimaatadaptatieplan? Is Vlaanderen vandaag voldoende voorbereid op een stelselmatige herhaling van droogte- en hittegolven?
4. Kan niet nog meer ingezet worden op wateraudits, niet enkel bij bedrijven, maar ook in overheidsgebouwen, in de landbouw en bij gezinnen ?
5. Hoe zal de minister het gebruik van hemelwater door gezinnen opnieuw extra aanmoedigen? Moeten regenwaterputten en infiltratievoorzieningen niet nog veel meer aangemoedigd of verplicht worden?
6. Komen er in het kader van de circulaire economie ook concrete stappen tot een veralgemening van grijswatercircuits in de industrie (het opnieuw in kringloop brengen van gebruikt water)?
7. Worden verdere stappen gezet in de overschakeling van drinkwaterwinning uit kwetsbare grondwaterlagen naar winning van drinkwater uit oppervlaktewater?
8. Zal het aantal grondwatervergunningen verder beperkt worden? Zijn de grondwaterheffingen voldoende ontradend?
9. Is er geen aanmoedigingsbeleid nodig om het 'ontharden' van bodems te bevorderen, voor lokale besturen, bedrijven en voor particulieren?

ANTWOORD

op vraag nr. 909 van 26 juli 2017

van **JOHAN DANEN**

1. Ten behoeve van een betere afstemming tussen waterbeschikbaarheid en watergebruik werden in de stroomgebiedbeheerplannen 2016-2021 de herstelprogramma's voor grondwaterlichamen in een ontoereikende kwantitatieve toestand en de watertekortbeheerdoelstellingen voor oppervlaktewater opgenomen. Op 8 januari 2016 hechtte de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan de verankering van de watertekortbeheerdoelstellingen in het VLAREM. Deze watertekortbeheerdoelstellingen hebben tot doel om de kosten en bedreigingen voor de samenleving ten gevolge van watertekorten te beperken en te streven naar een duurzame beschikbaarheid van water. Het uitgangspunt daarbij is een duurzame beschikbaarheid van water voor de verschillende gebruikers (mens, scheepvaart, watervoorziening, industrie, landbouw, ecologie, onroerend erfgoed en recreatie) en zo laag mogelijke kosten en bedreigingen voor de samenleving ten gevolge van watertekorten. De herstelprogramma's voor grondwaterlichamen in een ontoereikende kwantitatieve toestand bevatten een geïntegreerde vergunningen- en heffingenaanpak. Op deze manier wordt de vraag naar water gestuurd naar minder watergebruik en hergebruik van water. De betreffende grondwaterlichamen worden dan desgevallend op een duurzame manier gebruikt.
Binnen de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) worden verdere stappen gezet voor een gebiedsspecifieke afweging van de milieukwantiteitsdoelstellingen en een prioritering van het freatisch grondwatergebruik in functie van een integratie in de volgende stroomgebiedbeheerplannen.
Voor de uitwerking van "droogtemaatregelen" wordt op twee sporen gewerkt. De uitwerking van proactieve maatregelen voor droogterisicobeheer zal maximaal sporen met het proces van de volgende waterbeleidsnota en de volgende stroomgebiedbeheerplannen. Daarnaast is een draaiboek in voorbereiding voor het crisisbeheer bij droogte, met afspraken over de taakverdeling en verantwoordelijkheden en over de afstemming van reactieve (crisis)maatregelen en de communicatie daarover.
2. De Universiteit Gent maakte in 2016 een kaart op die het brandrisico van Belgische natuurgebieden in beeld brengt. Aan de hand van die kaart kunnen de beschikbare middelen om branden te bestrijden, efficiënter verdeeld worden over het hele land. Prof dr. Baetens onder wiens toezicht de kaart tot stand kwam, schat de kans op natuurbranden in ons land als niet groot in, dit wegens onze ondergrond, de vegetatie en het klimaat.
3. Er werd in 2015 een voortgangsrapport voor de periode 2013-2015 van de maatregelen uit het Klimaatadaptatieplan opgesteld. Een volgend voortgangsrapport wordt opgesteld voor de periode 2015 - 2017.
In het adaptatieplan zijn voor de sector water verschillende maatregelen opgenomen die Vlaanderen moeten beschermen tegen mogelijke droogte en de nadelige effecten hiervan op waterkwantiteit en -kwaliteit, zoals een verhoging van de veerkracht van watersystemen, duurzaam watergebruik, het garanderen van een veilige drinkwatervoorziening en watersanering en het belang van interactie en samenwerking via de CIW.

4. Een wateraudit is een instrument waarmee de huidige waterstromen en de nodige waterbehoefte in kaart gebracht worden. Er wordt gekeken naar mogelijke waterbesparingsmaatregelen en ook in hoeverre de waterwinning of de drinkwaterfactuur, zowel technisch als economisch, kan worden afgebouwd en vervangen door andere waterbronnen. Zowel binnen de sector industrie als landbouw werden reeds verschillende initiatieven opgezet om dit instrument op het terrein in te zetten. Specifiek voor deze sectoren is het van belang dat wateraudits ook effectief aanleiding geven tot het optimaliseren van het evenwicht tussen de watervraag en het wateraanbod en een reductie van de eventuele impact van de activiteiten op het watersysteem. In functie van de robuustheid ten aanzien van droogteperiodes is het eveneens van belang om de te verwachten impact van klimaatwijziging mee te nemen bij een wateraudit. Het structureel en systematisch inzetten van het instrument wateraudit in specifieke knelpuntgebieden met een gekende lage waterbeschikbaarheid kan onderdeel zijn van een toekomstige droogtestrategie. Het overleg tussen de betrokken actoren is hiervoor gestart.
Vlaams Kenniscentrum Water (VLAKWA) ontwikkelde een wateraudit voor gemeentelijke gebouwen onder de naam 'rationeel waterbeheer'. Een proefproject liep in samenwerking met de provincie West-Vlaanderen. Het project is uitgerold naar heel Vlaanderen. De provinciale steunpunten Duurzaam Wonen en Bouwen spelen hierbij een rol. Verdere initiatieven naar overheidsgebouwen lijken op dit ogenblik niet nodig. In het algemeen waterverkoopreglement is vastgelegd dat de drinkwatermaatschappijen instaan voor het organiseren van de waterscan. Bij een waterscan komt een medewerker van de watermaatschappij langs om te helpen duurzaam om te gaan met water. Voor een bepaalde groep klanten is de waterscan gratis. Ook bedrijven kunnen een waterscan aanvragen bij de drinkwatermaatschappijen.
5. Al vanaf 2004 is er op gewestelijk niveau de stedenbouwkundige verordening (GSV) hemelwater. Alle woningen die sindsdien gebouwd zijn of grondig werden gerenoveerd, hebben een regenwaterput. Met de actualisatie van de GSV in 2014 ligt de klemtoon nog sterker dan voorheen op infiltratie van hemelwater in plaats van afvoer.
In de communicatie van de Vlaamse Milieumaatschappij wordt regelmatig het gebruik van regenwater voor laagwaardige toepassingen gepromoot, maar ook gewezen op het belang van een goede scheiding tussen het hemelwatersysteem en het leidingwatercircuit.
De provinciale steunpunten Duurzaam Wonen en Bouwen verlenen advies aan particulieren en aan overheden. Het promoten van regenwater, aanleg van infiltratievoorzieningen,... wordt hier ook meegenomen in de advisering.
6. In het kader van de Visie 2050 werd voor het domein water 'het veiligstellen van onze waterbevoorrading' als prioritair thema naar voor geschoven. Om hier invulling aan te geven werken ondernemers, onderzoekers en overheden samen in VLAKWA.
Het toepassen van circulaire concepten binnen de waterketen gericht op het verminderen, hergebruiken en vasthouden van water zullen de watertekorten niet volledig oplossen, maar hiertoe wel een belangrijke bijdrage leveren. Water werd als thema meegenomen in de transitieprioriteit Circulaire Economie die aangewakkerd wordt door het partnerschap Vlaanderen Circulair. VLAKWA zet verschillende initiatieven op om de waterkringloop te sluiten. Daarnaast zijn er ook projecten rond de uitwisseling van waterstromen tussen verschillende watergebruikers.
7. De meeste grondwaterwinningen voor drinkwater gebruiken grondwater uit watervoerende lagen die in goede kwantitatieve toestand zijn. Dit neemt niet weg dat, de drinkwaterbedrijven de taak hebben om in de langetermijnvoorzieningsstrategie aandacht te hebben voor de mogelijkheden op dit vlak.

8. Het uitgangspunt van het grondwaterbeleid is het bereiken van de goede kwantitatieve toestand. In dit kader wordt uitvoering gegeven aan de uitgewerkte herstelprogramma's voor de lagen in een ontoereikende toestand. Het verder beperken en afbouwen van grondwatervergunningen in kwetsbare lagen maakt deel uit van deze herstelprogramma's.

Met een recente aanpassing van het Grondwaterdecreet werden de heffingsgebieden en heffingsfactoren voor aanrekening van de grondwaterheffing aangepast aan het gebiedsspecifiek grondwaterbeleid. Zo werden de actie- en waakgebieden uit de herstelprogramma's hierin vertaald. Een jaarlijkse verhoging van de heffingsfactor is voorzien om het ontradend effect verder te laten toenemen in de toekomst.

9. Ter ondersteuning van lokale besturen in hun adaptatiebeleid werd de site www.burgemeestersconvenant.be ontwikkeld. Deze site stelt mogelijke adaptatiemaatregelen en goede praktijkvoorbeelden ter beschikking waaronder verschillende onthardingsmaatregelen.

In het Vlaams Adaptatieplan wordt een aangepaste ruimtelijke inrichting als maatregel voor stedelijke ontwikkeling opgenomen door het inbouwen van blauwgroene oppervlakten op grote en kleine schaal.

Een klimaatbestendig ingerichte ruimte vormt ook een essentieel onderdeel van de strategische doelstellingen uit het Witboek Ruimte Vlaanderen.